

6. Протокол за результатами консультацій Тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенка та ініціатив Президента Росії В. Путіна. *Міністерство закордонних справ України*. 5 вересня 2014 р. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/news/27596-protocol-on-the-results-of-consultations-of-the-trilateral-contact-group-minsk-05092014>
7. Резолюція Ради Безпеки ООН № 2202. 17 лютого 2015 р. *Digital Library*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/787968>
8. Diva-portal: Research on OSCE role in conflict. *Diva-Portal*. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1679940/FULLTEXT01.pdf>
9. In Vienna, OSCE parliamentarians demand end to Russia's war on Ukraine as invasion anniversary nears. *OSCE PA Home*. 2026. URL: <https://www.oscepa.org/en/news-a-media/press-releases/2026/in-vienna-osce-parliamentarians-demand-end-to-russias-war-on-ukraine-as-invasion-anniversary-nears>.
10. Mediation and Dialogue Facilitation in the OSCE: Operational Guide. *OSCE*. URL: <https://cdn.osce.org/sites/default/files/f/documents/b/0/126646.pdf>
11. OSCE Permanent Council Decision № 1117: Deployment of an OSCE SMM to Ukraine. *OSCE*. 21 March 2014. URL: <https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/3/125575.pdf>
12. Preserving the OSCE in a Time of War: International Crisis Group. URL: <https://www.crisisgroup.org/cmt/europe-central-asia/ukraine/preserving-osce-time-war>
13. Role of the OSCE in the settlement of the Russian-Ukrainian conflict: MFA of Ukraine. *Міністерство закордонних справ України*. URL: <https://vienna.mfa.gov.ua/en/osce/5043-osce-role>
14. Tanner F. Between Diplomacy and War: The Limits of OSCE Mediation in Ukraine in the Run-up 2022. Geneva, 2022. URL: <https://repository.graduateinstitute.ch/record/320875?v=pdf>

Мельник Ольга

Донецький національний університет імені Василя Стуса

UKRAINE FACILITY В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: СПАДКОЄМНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ ПЛАНУ МАРШАЛЛА

Ключові слова: План Маршалла, Ukraine Facility, європейська інтеграція, повоєнна реконструкція, кондиційність, модернізація.

Keywords: Marshall Plan, Ukraine Facility, European integration, post-war reconstruction, conditionality, modernization.

Проблема повоєнної реконструкції держав традиційно посідає центральне місце в економічній науці та міжнародних відносинах. План Маршалла, викладений Джорджем Маршаллом у промові в Гарвардському університеті 5 червня 1947 р., після закінчення Другої світової війни, став символом допомоги США Європі для запобігання економічному колапсу та поширенню комунізму [5; 6].

У плані наголошувалося на необхідності відновлення економічної стабільності заради миру та проголошувалося, що політика США спрямована проти голоду, бідності та хаосу, а не проти якоїсь конкретної країни чи ідеології. Так само, Ukraine Facility, запущена ЄС у 2024 р., є відповіддю на руйнування, спричинені війною, із зосередженням на мікроекономічній стабільності та реформах [4]. У глобальному контексті обидві ці програми слугують захистом від зовнішніх загроз, є своєрідними бар'єрами. План Маршалла був бар'єром проти радянського впливу, а Ukraine Facility – проти російської агресії, задля стабільності та інтеграції. Дослідження спадкоємності та інновацій цих двох стратегій дає змогу зрозуміти вектор розвитку сучасної України як майбутнього члена європейської спільноти.

План Маршалла або Європейська програма відновлення (ЄПВ) став можливим у 1948–1952 рр. та передбачав надання понад 13,3 мільярдів доларів фінансової допомоги на відновлення економіки Західної Європи [8]. США забезпечили як фінансову підтримку, так і керівництво проектом, що привело до створення Організації європейського економічного співробітництва. ОЕСР заохочувала розвиток інтеграції в регіоні та модернізацію промисловості.

Бенн Стейл у книзі «The Marshall Plan: Dawn of the Cold War» дослідив, як цей план став стартовою точкою Холодної війни, оскільки він мав на меті реіндустриалізацію капіталістичної Західної Німеччини в інтегрованих європейських рамках, що суперечило амбіціям Радянського Союзу [10]. Ці фактори та внутрішні реформи привели до так званого «економічного дива» в Німеччині. У 1950-х рр. ВВП Західної Німеччини зростав загалом на 8,2 % щорічно, тоді як Франції – на 4,5–5,5 %, завдяки масштабним інвестиціям в інфраструктуру та промисловість [7; 3, с. 16–17]. Баррі Ейхенгрін у своїй праці «The European Economy since 1945» підкреслює, що протягом періоду з 1945 по 1973 р. середньорічне зростання ВВП у Європі становило близько 4,5 %, а ВВП на душу населення зріс утричі [3, с. 16–17]. Це було пов'язано з тим, що тоді діяла модель скоординованого капіталізму, а також відбувалося всебічне коригування інституції переважно, щоб забезпечити майже негайне економічне піднесення. Відносини, що існували між урядом, бізнесом та працівниками, дали можливість зібрати та ефективно використовувати виробничі ресурси.

Ukraine Facility – це програма, яка надає допомогу Україні з боку ЄС. Вона охоплює 50 млрд євро та триває з 2024 по 2027 р. Програма складається з трьох компонентів: прямої бюджетної підтримки (кредити до 33 млрд євро), інвестиційної рамки (інвестиційні гранти до 12 млрд євро) та технічної допомоги (підтримка реформ до 5 млрд євро) [9]. Кошти розподіляються на 66 % у формі позик та на 34 % у формі грантів. Частина позик підтримує макрофінансову стабільність, а частина грантів – інвестиції у пріоритетні галузі. Метою програми є відновлення, реконструкція та модернізація України, що передбачає сукупне фінансування позик та грантів на суму до 50 млрд євро. Офіційний дашборд Міністерства економіки України відстежує виконання «Плану України» та показує прогрес у реформах. Станом на 2024 р. впроваджено понад 40 заходів, спрямованих на макрофінансову стабільність та інтеграцію з ЄС. Упродовж 2024–2025 рр. вже було виплачено 26,8 млрд євро, що становить близько 53,6 % усього фінансування [4].

План Маршалла був відповіддю на кризу системного колапсу в Західній Європі, що підживлювалася інфляцією, дефіцитом продовольства та загрозою тоталітаризму. Фундаментальна подібність між Ukraine Facility та планом Маршалла полягає у визнанні того, що безпека неможлива без економічної стабільності. Обидві програми мали на меті забезпечити демократичний лад шляхом використання промисловості та інфраструктури.

Грег Берман у «The Most Noble Adventure» підкреслює роль приватного капіталу в Плані Маршалла, де допомога модернізувала економіку, відновлюючи віру в демократію та капіталізм, з інтеграцією в західні асоціації [2]. У звіті Світового банку RDNA4 здійснено порівняння масштабів: прямі збитки в Україні – 176 млрд дол., із потребами в реконструкції 524 млрд дол. на 10 років, подібно до післявоєнної Європи, де фокус на житлі, транспорті та енергетиці [11, с. 37, 41]. У 2025 р. пріоритети – 17,32 млрд дол., з акцентом на житло, транспорт, енергетику та торгівлю / промисловість.

Ключовим чинником спадкоємності є інституційна координація. Хоча Організація європейського економічного співробітництва була створена в 1948 р. для розподілу допомоги, Україна сьогодні працює в рамках Мультисторонньої донорської координаційної платформи, яка об'єднує країни G7, МВФ та Світовий банк. Це свідчить про збереження принципу спільної відповідальності за регіональну стабільність.

Хоча цілі схожі, використані інструменти – суттєво відрізняються. План Маршалла базувався переважно на грантах через гостру нестачу валютних резервів у повоєнній Європі. Натомість Ukraine Facility є комбінованим інструментом, грантова допомога якого становить лише 17 млрд євро, а решта – пільгові кредити та бюджетні гарантії.

Ключовою інновацією є механізм «кондиційності». План Маршалла був за своєю суттю ліберальним, вимагав від європейських країн насамперед скорочення торговельних бар'єрів. Ukraine Facility вимагає реалізації «Плану України» – детального переліку з 69 реформ у 15 сферах, починаючи від судової реформи та антикорупційних заходів і закінчуючи децентралізацією та реформами ринку праці [1, с. 45]. Тому отримання кожного наступного гранту безпосередньо залежить від прогресу у приведенні українського законодавства до стандартів ЄС. Це робить Програму відновлення інтенсивним підготовчим процесом до вступу до ЄС.

Історично, План Маршалла мав на меті відновити Європу до довоєнного рівня виробництва вугілля та сталі. Ukraine Facility ж базується на принципі «Build Back Better», що означає перехід від промислової економіки ХХ ст. до цифрової та низьковуглецевої економіки ХХІ ст. Згідно з правилами ЄС, щонайменше 20 % фінансування має бути спрямовано на цифрову трансформацію, причому значна частина інвестицій має відповідати цілям «Зеленого переходу» [9]. У той час як план Маршалла зосереджувався на будівництві заводів, Ukraine Facility має на меті побудувати цифрову державу, інтегровану в європейський ринок через чисту енергетику та декарбонізовані галузі промисловості.

Підсумовуючи, Ukraine Facility є еволюційним розвитком ідей Плану Маршалла, адаптованим до глобалізованого світу та стандартів ЄС. Її спадкоємність полягає у стратегічній меті побудови демократичної та процвітаючої зони. Інно-

вація простежується у перетворенні допомоги на інструмент глибокої інституційної інтеграції. Якщо Україна успішно впровадить цю програму, вона продемонструє свою готовність вийти за межі простого відновлення та повністю інтегруватися в європейський політичний та економічний простір.

Джерела та література

1. План України: Порядок денний для відновлення та реформ на 2024–2027 рр. Міністерство економіки України. Київ, 2024. 380 с. URL: <https://surl.lu/ploexy>
2. Behrman G. *The Most Noble Adventure: The Marshall Plan and the Time When America Helped Save Europe*. New York: Free Press, 2007. 464 p. URL: <https://surl.lt/xthtsl>
3. Eichengreen B. *The European Economy since 1945: Coordinated Capitalism and Beyond*. Princeton: Princeton University Press, 2007. 520 p. URL: <https://surl.li/kvdgif>
4. The Ukraine Facility. *European Commission*. URL: <https://surl.li/agnspv>
5. Foreign Assistance Act of 1948 Economic Cooperation Act of 1948 80th Congress, 20 Session, Chapter 169. 1948. URL: <https://surl.li/ntnufz>
6. George C. Marshall Foundation. *The Marshall Plan Speech*. URL: <https://surl.li/djbhbd>
7. German Federal Statistical Office. URL: <https://surl.li/suolsc>
8. National Archives USA. *Marshall Plan (1948)*. URL: <https://surl.li/pcheyv>
9. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. *Official Journal of the European Union*. 2024. Vol. 67. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj/eng>
10. Steil B. *The Marshall Plan: Dawn of the Cold War*. Oxford: Oxford University Press, 2018. 608 p. URL: <https://surli.cc/tpcqlo>
11. Ukraine: Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). February 2022 – December 2024. *World Bank Group*. Washington, 2024. 200 p. URL: <https://surl.li/hgfdrg>

Фролова Мар'яна

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ЕКОНОМІЧНА ТА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, економічна підтримка, фінансова допомога.

Key words: Ukraine, European Union, economic support, financial assistance.

Економічна та фінансова підтримка України Європейським Союзом в умовах повномасштабного російського воєнного вторгнення є одним з ключових чинників збереження стабільності держави. У лютому 2022 р. Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які зокрема торкнулися економіки країни: руйну-